

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ. ПОСЯГАННЯ НА ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ**LEGAL REGIME. ENCROACHMENT ON STATE SOVEREIGNTY**

Соколова І.О., к.ю.н.,

асистент кафедри теорії права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Гавриляк Е.І., студентка I курсу факультету прокуратури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Балог В.Ю., студентка I курсу факультету прокуратури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню правового режиму в умовах воєнного стану та посягання на державний суверенітет. У цій статті порушуються проблеми щодо державного суверенітету та правового режиму країни під час воєнного стану. Проблема суверенності держав була і буде актуальною віками. У статті проаналізовано посягання на суверенітет держави та її територіальну цілісність в Україні.

Особливу увагу приділяється правовому режиму та його важливим аспектам під час воєнного стану, розкривається сутність правового режиму і його важливим складовим елементам. Зазначено, що воєнний стан створює надзвичайні умови, що вимагають особливих заходів для збереження суверенітету країни. Розглядаються міжнародні норми, які регулюють встановлення воєнного стану та застосування правових механізмів в цей період. Детально аналізується поняття "воєнного стану" з правової точки зору та його вплив на суспільство та законність дій органів влади.

У статті розкривається важливість збереження державного суверенітету в умовах конфліктів та зовнішніх загроз, вказуючи на необхідність правового захисту територіальної цілісності. Висвітлюється роль міжнародних угод та конвенцій у регулюванні питань воєнного стану та захисту суверенітету. Аналізуються можливі шляхи вирішення конфліктів, що порушують суверенітет держави, зокрема шляхом дипломатичних зусиль або миротворчої діяльності міжнародних організацій. Досліджується відповідальність за порушення державного суверенітету та міжнародного права в умовах воєнного конфлікту. Робиться акцент на необхідності співпраці між державами та міжнародними організаціями для ефективного захисту суверенітету та міжнародного правопорядку. У статті розглядаються приклади країн, які стикалися з порушенням свого суверенітету, детально аналізується досвід України у забезпеченні суверенітету під час воєнного конфлікту на сході країни.

Мета статті. Дослідити проблеми державного суверенітету та територіальної цілісності як фундаментальних національних інтересів держав та виявлення їх як характерної ознаки злочинів у цій сфері, розкрити основні положення правового режиму під час воєнного стану, розкриття його сутності, мети, а також основні питання порядку його введення та припинення дії.

Ключові слова: правовий режим, воєнний стан, державний суверенітет, територіальна цілісність, посягання на державний суверенітет, національний інтерес.

The article is devoted to the study of the legal regime under martial law and the encroachment on state strictness. This article raises problems regarding state strictness and the legal regime of the country during martial law. The problem of the sovereignty of states has been and will be relevant for centuries. The article analyzes the encroachment on the state's sovereignty and territorial integrity in Ukraine.

Particular attention is paid to the legal regime and its important aspects during martial law, reveals the essence of the legal regime and its important components. It is noted that martial law creates emergency conditions that require special measures to preserve the sovereignty of the country. International norms governing the establishment of martial law and the application of legal mechanisms during this period are considered. The concept of "martial law" is analyzed in detail from the legal point of view and its impact on society and the legality of the actions of the authorities.

The article reveals the importance of preserving state sovereignty in conditions of conflicts and external threats, pointing out the need for legal protection of territorial integrity. The role of international agreements and conventions in the regulation of martial law and the protection of sovereignty is highlighted. Possible ways of resolving conflicts that violate the sovereignty of the state are analyzed, in particular through diplomatic efforts or peacekeeping activities of international organizations. Responsibility for violation of state sovereignty and international law in conditions of military conflict is investigated. Emphasis is placed on the need for cooperation between states and international organizations to effectively protect sovereignty and international law and order. The article examines examples of countries that have faced a violation of their sovereignty, analyzes in detail the experience of Ukraine in ensuring sovereignty during the military conflict in the east of the country.

Purpose of the article. Investigate the problems of state sovereignty and territorial integrity as fundamental national interests of states and identify them as a characteristic feature of crimes in this area, reveal the basis for the establishment of the legal regime during martial law, the disclosure of its essence, purpose, as well as the main issues of the procedure for its introduction and termination of actions.

Key words: legal regime, martial law, state suvernity, territorial integrity, encroachment on state sovereignty, national interest.

Постановка проблеми. Останніми роками, у світі порушуються проблеми державного суверенітету, а саме посягання деяких держав на територіальну цілісність. Питання введення воєнного стану є надзвичайно актуальним у світлі нинішніх подій, зокрема мова йде про вторгнення російської армії на територію України. На фоні цих подій, певними українськими політиками, громадськими діячами, у засобах масової інформації час від часу порушуються питання щодо необхідності введення в Україні правового режиму воєнного стану. Відзначається, що влада вирішила внести суттєві зміни до законодавства з метою забезпечення ефективної правової підтримки протидії збройній агресії Російської Федерації, включаючи запровадження правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Термін «режим» тісно пов'язаний з поняттям «влада». Це відноситься до можливості й права конкретних осіб, органів чи установ робити рішення та впливати на дії та поведінку людей, груп та інституцій за допомогою різноманітних засобів – правових норм, авторитету, свободи або примусу. Правовий режим визначається, перш за все, інтересами держави, волею законодавця, а також особливостями та характером суспільних відносин, що потребують спеціальних підходів, форм та методів правового регулювання, а також свого роду юридичного інструментарію для своєї організації. Правові режими дозволяють зосередити увагу учасників правовідносин на найбільш значущих аспектах їх діяльності. Він знаходить своє вираження в зако-

нодавчих актах України, що мають різну юридичну силу, завдяки своїй меті, яка обумовлює причини й підстави його встановлення, строку дії, територіальній юрисдикції, об'єкту і сфері правого впливу тощо, і це все забезпечується державою й іншими суб'єктами. Таким чином, навіть незважаючи на високу динаміку суспільних відносин, режим характеризується певною стабільністю, стійкістю й постійністю [1, с. 47].

Правовий режим – це один із правових феноменів, який викликає багато дискусій і розбіжностей у наукових поглядах. Поняття правового режиму не має єдиного та точного визначення в науковій літературі. Різні автори надають йому різний зміст, залежно від того, як вони розуміють сутність права, його функції та методи регулювання суспільних відносин. За загальним визначенням, правовий режим – це порядок регулювання, впорядкування соціальних відносин, який встановлюється державою за допомогою правових норм і засобів впливу на поведінку суб'єктів права. Правовий режим відображає історично умовлені особливості суспільства, його політичний лад, економічний розвиток, культурні та духовні цінності. Правовий режим спрямований на забезпечення законності, прав і свобод людини, захисту державних інтересів, гармонізації суспільних відносин.

У зв'язку з сьогоденнішими подіями Україна переживає найскладніший період своєї історії, коли її територіальна цілісність, національна безпека, державна незалежність та суверенітет знаходяться під загрозою з боку Російської Федерації. У зв'язку з цим, 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб [2].

Стаття 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» зазначає, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози безпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [3].

Цей режим передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози безпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, таких як обмеження прав і свобод громадян, введення комендантської години, контроль за діяльністю засобів масової інформації, забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури тощо. Повноваження військових адміністрацій щодо відвернення загрози, відсічі тощо можуть бути такими:

- забезпечення ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів, зокрема шляхом мобілізації населення, підприємств, установ та організацій для потреб оборони, відновлення зруйнованих об'єктів, надання допомоги постраждалим від воєнних дій тощо;

- здійснення управління майном, яке перебуває у комунальній власності відповідної територіальної громади, а також майном, яке належить державі або іншим суб'єктам, якщо це необхідно для забезпечення обороноздатності, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку;

- співпраця з військовим командуванням, органами внутрішніх справ, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою України, Національною поліцією України, Національною гвардією України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, іншими органами і суб'єктами, які вказані і у цьому абзаці, з питань забезпечення оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Воєнний стан також передбачає тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [4].

Під час воєнного стану, влада переходить до військових органів, які мають право обмежувати права і свободи громадян, якщо це необхідно для забезпечення безпеки та оборони держави. Одним з таких обмежень є заборона проводити вибори та референдуми, оскільки це може порушити конституційний лад, стабільність та цілісність держави, а також створити умови для зовнішнього втручання або маніпуляції громадською думкою. Також, під час воєнного стану, не можна змінювати Конституцію України, припиняти повноваження президента, парламенту, судів та інших державних органів. Це має важливе значення для збереження демократичних принципів та суверенітету України [5].

У воєнний час або надзвичайних обставинах, які загрожують безпеці держави, проведення виборів може створити серйозні загрози безпеці громадян, оскільки воно вимагає значних ресурсів, уваги та може призвести до ескалації напруження в суспільстві.

Воєнний стан або надзвичайна ситуація часто вимагає концентрації влади для ефективного управління країною та вирішення нагальних проблем. Проведення виборів може порушити цю стабільність, розподіливши увагу та ресурси між виборчим процесом і вирішенням нагальних питань.

В умовах воєнного стану або кризи, результати виборів чи референдуму можуть бути спроміжними або викривленими під впливом емоцій, стресу та зовнішнього тиску. Це може підірвати легітимність результатів та спричинити подальші конфлікти.

Це необхідний захід у ситуаціях, коли важливо забезпечити безпеку та стабільність країни. Однак, це також потребує уважного балансу між обмеженням прав та захистом інтересів громадян.

Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України. В умовах воєнного стану забороняється змінювати конституцію України, також забороняється проведення виборів президента і виборів до Верховної Ради України та органів місцевого самоврядування. В умовах воєнного стану не проводяться всеукраїнські та місцеві референдуми.

Під час воєнного стану йде пряма загроза територіальній цілісності, яка в свій час є принципом міжнародного права, яке означає, що територія держави є недоторканою від будь-яких посягань з боку інших держав або сил. Територіальна цілісність є однією з основних ознак суверенітету держави та її національної безпеки. Територіальна цілісність включає не тільки земельну територію, але й повітряний простір, територіальні води, континентальний шельф та виключну економічну зону держави. Територіальна цілісність визнається та захищається Статутом ООН, Декларацією про зміцнення міжнародної безпеки, а також іншими міжнародними договорами та актами. Територіальна цілісність є важливим аспектом всіх суверенних держав, тобто вона є невід'ємним правом, яке полягає у недоторканості

територій в межах визначеного кордону. Якщо мова йде про Україну, то варто звернути увагу на статтю 1 Конституції України, яка визначає Україну суверенною, незалежною, демократичною державою.

Державний суверенітет є невід'ємною складовою держави, оскільки він визначає її статус, права і обов'язки на міжнародній арені, будь-яка держава незалежно від розміру її території, чисельності населення, кількості національних меншин, форми правління, устрою чи режиму може бути суверенною. Державний суверенітет має два основні аспекти: внутрішній і зовнішній. Внутрішній суверенітет означає, що держава має виключне право встановлювати і змінювати свої закони, конституцію, уряд, суди, сили безпеки тощо, а зовнішній суверенітет означає, що держава має право вступати в міжнародні відносини, укладати договори, вести торгівлю, захищати свої інтереси і територію від зовнішніх загроз.

Відповідно до статті 2 Конституції України «Суверенітет України поширюється на всю її територію. Україна є унітарною державою. Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканною».

Державний суверенітет є важливим для забезпечення національної безпеки, економічного розвитку, соціальної справедливості тощо. Без державного суверенітету держава не може ефективно вирішувати свої проблеми та захищати свої права і інтереси, співпрацювати з іншими державами на рівноправній основі. Однак державний суверенітет не є абсолютним і необмеженим, адже держава повинна дотримуватися міжнародного права, поважати права людини, демократію і правила міжнародної співдружності, також вона повинна брати участь у міжнародній співпраці, вирішенні глобальних проблем, таких як зміна клімату, тероризм, бідність, міграція, але не може зловживати своїм суверенітетом для порушення прав інших держав або народів, це означає об'єктивну можливість держави мати відповідні суверенні права.

Суверенітет держави визнає собою абсолютну владу та незалежність в межах власної території. Посягання на суверенітет може бути різного виду, включаючи військову агресію, політичний тиск, економічні санкції тощо. Причини таких посягань можуть бути різними, до прикладу геополітичні інтереси, економічні мотиви, етнічні або релігійні конфлікти. Національні (внутрішньодержавні) відносини з охорони територіальної цілісності і недоторканності України засновані, насамперед, на проголошенні констатації цілісності і недоторканності території України спочатку в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., а потім і в Акті проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р., де вказано, що територія України є неподільною та недоторканною [6].

Сучасний світ сповнений прикладами посягань на суверенітет держав. Однією з перших загроз, яку необхідно розглянути, є територіальні претензії з боку інших держав світу. Справа в тому, що Україна географічно має дуже привабливе положення для будь-яких іноземних держав... бажання зруйнувати державний суверенітет України і порушити її територіальну цілісність, внаслідок чого постійні територіальні претензії з боку інших держав світу виступають детермінуючим фактором злочинів, що посягають на державний суверенітеті територіальну цілісність України [7, с. 53]. Можна навести приклади, анексії Криму Росією в 2014 році, коли Росія незаконно анексувала Кримський півострів у 2014 році, порушивши територіальну цілісність України і міжнародне право. Анексія викликала міжнародне осудження і санкції проти Росії. Ще одним відомим прикладом посягань на суверенітет держави є війна в Сирії, яка триває з 2011 року її ще називають сирійською громадянською війною, вона є конфліктом між урядом Башара Асада і різними опозиційними силами. Війна втягнула в себе багато іноземних держав, які надають військову, фінансову або політичну підтримку

різним сторонам, порушуючи суверенітет Сирії і погіршуючи гуманітарну ситуацію.

Всі ці події вказують нам на те, що посягання на суверенітет держав може приймати різні форми та мати різні наслідки. Воно може призвести до війн, гуманітарних криз, масового вигнання людей, а також до порушення міжнародного права. Крім того, це може підірвати довіру між державами та створювати напруженість у міжнародних відносинах. Такі дії також можуть призвести до зміни балансу сил у світі та спричинити нові конфлікти. Тому важливо, щоб міжнародна спільнота вживала всіх можливих заходів для запобігання та вирішення таких ситуацій.

У широкому розумінні безпека держави і суспільства означає захищеність його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Наголошуючи на проблемі розуміння національної безпеки України, ми завжди пам'ятаємо про те, що це є певний рівень захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз.

Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи, Організація з безпеки та співробітництва в Європі та інші міжнародні організації відіграють важливу роль у забезпеченні дотримання суверенітету держав.

Якщо мова йде про ООН, то вона використовує дипломатію та посередництво для запобігання конфліктам. Організація об'єднаних націй також допомагає зміцнювати національні та субнаціональні установи для вирішення кореневих причин конфліктів, таких як дискримінація, нерівність та маргіналізація.

Статут Організації Об'єднаних Націй (ООН) має на меті збереження миру та безпеки, сприяння співробітництву між націями, розвиток дружби між народами та сприяння вирішенню міжнародних конфліктів мирними шляхами. Він передбачає ряд принципів, які визначають правила поведінки країн, щоб запобігти загрозам миру та врегулювати конфлікти.

Щодо воєнного стану, Статут ООН встановлює принципи, згідно з якими держави мають утримуватися від використання сили чи загрози силою в їхніх міжнародних відносинах, за винятком випадків самооборони в разі нападу. Воєнний стан – це режим, що встановлюється у державі для реагування на загрозу або факт воєнного конфлікту. Зазвичай він передбачає ряд обмежень щодо громадських свобод та прав, а також надає владі розширені повноваження для забезпечення безпеки та порядку у країні.

За загальними принципами ООН, воєнний стан має бути винятковим заходом та обмеженим застосуванням, необхідним для тимчасового забезпечення безпеки, при цьому він не повинен порушувати базові права та свободи людей більше, ніж це необхідно для забезпечення безпеки та порядку.

Розділ VI Статуту ООН закликає сторони спору до мирного врегулювання через переговори, дослідження, посередництво, примирення, арбітраж, судове врегулювання, звернення до регіональних органів або угод, або інших мирних засобів, обраних сторонами спору [8, с. 25].

Однак, коли мирні засоби виявляються недостатніми, ООН може вжити більш рішучих заходів відповідно до Розділу VII Статуту ООН. Цей розділ надає Раді Безпеки ООН повноваження визначати наявність будь-якої загрози миру, порушення миру або акту агресії та вживати військові та невійськові заходи для відновлення міжнародного миру та безпеки [9, с. 28].

Ще однією організацією яка відіграє важливу роль у забезпеченні та дотримання суверенітету держав є Рада Європи. Рада Європи – це міжнародна організація, створена після Другої світової війни з метою захисту прав людини, демократії та верховенства права в Європі. Кожна країна, яка приєднується до Ради Європи, погоджується бути підданою незалежним механізмам моніторингу, які оцінюють її дотримання прав людини та демократич-

них практик. Варто зазначити, що найвідомішим органом Ради Європи є Європейський суд з прав людини, який працює на основі Європейської конвенції про права людини 1953 року. Рада Європи здійснює різноманітні дії для захисту меншин, включаючи найбільшу меншину в Європі – роми.

Існує також організація, яка допомагає здійснювати важливі заходи з підтримки довіри та безпеки, що регулює обмін військовою інформацією та взаємну перевірку між державами, а також Кодекс поведінки, ключовий документ, який забезпечує демократичний контроль над силами безпеки. Організація з безпеки і співробітництва в Європі займається широким колом питань безпеки. ОБСЄ спостерігає за розповсюдженням озброєння та дотриманням міжнародних договорів з контролю над озброєнням, використовує дипломатичні засоби для попередження конфліктів та працює над підвищенням рівня довіри між країнами-членами.

У сучасному світі держави змушені постійно адаптуватися до змінних умов та викликів, які виникають на міжнародній арені. Для того, щоб ефективно захищати свою суверенність, безпеку, розвиток та вплив, держави повинні мати чітку та послідовну зовнішню політику, яка відповідає їх національним інтересам. Але що таке національний інтерес і як його визначити?

Національний інтерес – це система цілей і завдань зовнішньої політики держави [10]. Національний інтерес може включати такі аспекти, як національна безпека, економічний розвиток, соціальна стабільність, культурна ідентичність, міжнародна співпраця тощо. Національний інтерес є динамічним і залежить від ситуації, історії, географії, ресурсів, цілей та викликів держави, він може бути поділений на дві категорії: вітальні і вторинні. Вітальні інтереси стосуються тих сфер, які безпосередньо впливають на виживання, безпеку та незалежність держави, таких як територіальна цілісність, національна оборона, економічний розвиток, енергетична безпека тощо. Вторинні інтереси стосуються тих сфер, які не є життєво важливими для держави, але можуть покращити її статус, престиж, вплив, співробітництво, культуру тощо, таких як регіональна інтеграція, глобальне лідерство, права людини, демократія, екологія тощо.

Визначення національного інтересу не є простим та однозначним процесом, адже воно залежить від багатьох факторів, таких як історичний контекст, геополітичне положення, соціально-економічний розвиток, політична культура, ідеологія, національна ідентичність, внутрішня та зовнішня ситуація, глобальні тенденції тощо. Також важливо враховувати, що національний інтерес не є статичним та незмінним, а динамічним та адаптивним, який може змінюватися в залежності від обставин.

Національний інтерес тісно пов'язаний з воєнним станом, оскільки воєнний стан є одним з інструментів захисту та забезпечення національного інтересу в критичних обставинах. Він може бути використаний як засіб протидії агресії, запобігання розпаду, збереження порядку, зміцнення єдності, підтримки легітимності, однак, воєнний стан також має свої негативні наслідки, такі як порушення прав людини, зниження довіри до влади, погіршення економічної ситуації, ізоляція від міжнародної спільноти, ризик зловживання владою тощо. Тому, воєнний стан повинен бути введений тільки в крайньому випадку, коли інші засоби не ефективні, і повинен бути скасований якнайшвидше, коли загроза минає.

Таким чином, правовий режим є важливою складовою будь-якої демократичної суспільної системи, адже він визначає рамки для взаємодії людей та влади, забезпечуючи стабільність і справедливість. По-перше, він забезпечує законність та відповідність дій або рішень певним правилам чи стандартам, що може бути критичним у сферах, де потрібна точність, об'єктивність та послі-

довність, це особливо важливо у правничих, наукових або експертних сферах, де висновки повинні ґрунтуватися на об'єктивних фактах та законних принципах. Правовий режим також допомагає уникнути суб'єктивності та будь-яких конфліктів інтересів, це може захищати від політичних чи особистих впливів, забезпечуючи об'єктивність оцінки. Для великої частини суспільства правовий режим також є важливим інструментом у забезпеченні довіри та стабільності. Він формує основу для дотримання правил, дисципліни та визнання результатів, що є важливим для функціонування будь-якої системи чи спільноти, тому правовий режим має велике значення для забезпечення об'єктивності, законності та довіри у прийнятті рішень та визначенні різних аспектів життя спільноти.

Щодо державного суверенітету, то він є невід'ємною складовою держави, адже вимагає відповідальності, солідарності і співробітництва з іншими державами і міжнародними організаціями. Він надає країні можливість формувати свою внутрішню політику, приймати власні рішення та визначати свій шлях розвитку. Він дозволяє зберігати культурну спадщину та традиції, забезпечує вільний вибір моделі управління, економічних політик та співпраці з іншими країнами. Особливо в сучасному світі, де глобалізація та міжнародна співпраця стають все важливішими, державний суверенітет є ключовим для збереження національної ідентичності та здатності самостійно реагувати на зміни у міжнародних відносинах. Проте, важливо розуміти, що суверенітет також несе відповідальність за власні дії перед міжнародним співтовариством. Збереження суверенітету потребує балансу між самовизначенням та співпрацею з іншими країнами на основі взаємовигідних умов. Отже, державний суверенітет визначає не лише політичну самостійність, а й відповідальність країни за свої дії, відносини з іншими державами та здатність до розвитку у власних інтересах.

Варто зазначити, що територіальна цілісність і державний суверенітет є ключовими складовими будь-якої країни, оскільки вони визначають її незалежність та право на власний розвиток. Порушення цих принципів, такі як посягання на територіальну цілісність чи суверенітет, можуть мати серйозні наслідки для міжнародного порядку та безпеки, це ж стосується й посягання на державний суверенітет – це втручання у внутрішні справи і суверенні права країни. Наприклад, кібератаки, вплив на вибори чи інші форми зовнішнього втручання без згоди країни є порушенням суверенітету та можуть підірвати стабільність і безпеку. Важливо зберігати повагу до територіальної цілісності та суверенітету кожної держави для забезпечення мирного співіснування та розвитку на основі взаємної поваги та співпраці. Міжнародні договори, дипломатичні зусилля та взаємодія на основі правових норм допомагають у збереженні цих принципів у міжнародних відносинах.

Національний інтерес є важливим показником, який визначає пріоритети, цілі і потреби країни як цілісної системи. Це сукупність стратегічних цілей та завдань, які визначаються на основі потреб нації та її громадян. Національний інтерес виступає як основа для формування зовнішньої та внутрішньої політики країни. Важливо визначити національний інтерес у структурі держави, полягає в тому, що він визначає напрямки розвитку, забезпечує безпеку, економічний розвиток, соціальну стабільність та добробут громадян. Він слугує як орієнтир для прийняття рішень у всіх сферах життя країни – від зовнішньої політики до соціально-економічних програм. Реалізація національного інтересу потребує балансу між внутрішніми та зовнішніми потребами країни. Він враховує безпеку, вплив на міжнародні відносини, розвиток економіки та соціальний прогрес. Загалом, національний інтерес становить основу для стабільного та ефективного функціонування держави, визначаючи її стратегічні цілі та пріоритети як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб.наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. – Харків : Право, 2018. – Вип. 35. – 314 с. Соколова І.О Децентралізація влади в Україні: проблеми і перспективи.
2. Декларація про державний суверенітет України : декларація Верховної Ради УРСР від 16 лип. 1990 р. / Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12>; Про проголошення незалежності України: постанова Верховної Ради УРСР№ 1427-XII від 24 серп. 1991 р. / Офіц. сайт Верховної Ради України.
3. Конституція України – Розділ 1. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>
4. Стаття 15. Повноваження військових адміністрацій – Про правовий режим воєнного стану – Закони України | Protocol. *Безкоштовний сервіс для вирішення юридичних питань № 1 в Україні!*. URL: https://protocol.ua/ua/pro_pravoviy_regim_voennogo_stanu_statya_15/
5. Введення воєнного стану: заборони та обмеження – WikiLegalAid. *Платформа правових консультацій – WikiLegalAid*. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Введення_воєнного_стану:_заборони_та_обмеження.
6. Носач А.В. Загрози національній безпеці як обов'язкова ознака злочинності, що посягає на державний суверенітет і територіальну цілісність України. *Право і суспільство*. 2019. № 3, ст. 50–56 URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/238194>
7. Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. *DSpace at NLU: Home*. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14470>
8. Статут ООН URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
9. Статут ООН URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
10. Учасники проектів Вікіпедія. Національний інтерес – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_інтерес